

letesen szól a sóbányászatot és a sókereskedelmet szabályozó törvényekről is. Megtudhatja a kötet olvasója, mi számított cégéres vétéknek az Erdélyi Fejedelemségben, és azt is, mit jelentett az 1600-as években az úgynevezett török földre csatázás büntette, meg azt is, hogy mindezt milyen szigorúan büntették. Legalább ennyire érdekes a jogtörténet tanulmányozójának az is, amit Trócsányi a korabeli erdélyi perjogról ír, ebből a részből példaként most csak a *per non venit-ítéletet* és a *brevis processust* említjük meg.

Trócsányi Zsolt könyve kitűnően érzékelteti, hogy a korlátozott szuverenitású Erdélyi Fejedelemség sajátos függetlensége hogyan hatott a jogalkotásra. Végigköveti a jogrendszer fejlődését, láttatva azt, miként épül be a magyar tradicionális jog és a szokásjog az új szellemű erdélyi törvényalkotásba. Trócsányi életművében részletesen feltárta az erdélyi országgyűlés, a fejedelmi hatalom és a kormányzat történetét, mindezek jogtörténelmi elemzését e munka összegzésének és bizonyos

értelemben csúcspontjának szánta. 1987-ben bekövetkezett halála miatt ezt a munkát már nem tudta befejezni, műve mégsem maradt torzó, mert hátrahagyott kéziratának gondozói a kötet végére emelték azt az összegzést, amelyet Trócsányi egy korábbi munkájában még 1976-ban elvégzett. A család által őrzött kéziratot a kiadásra az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának Magyar Állam- és Jogtörténelmi Tanszéke, valamint a Magyar Országos Levéltár készítette elő, megjelenéséért személy szerint sokat fáradozott Gecsényi Lajos, a Levéltár főigazgatója, Tóth Béla nyugalmazott főlevéltáros és Mezey Barna tanszékvezető egyetemi tanár. A könyvet a Gondolat Kiadó az Oktatási Minisztérium és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával jelentette meg. A jól áttekinthető, világosan szerkesztett munkához illik finoman elegáns külseje is. Érdemes kézbe venni, jó kézbe venni.

Nánási László

- *Paternalismus und Recht* címmel 2005. szeptember 1–3 között rendezte Angela Augustin emlékének ajánlva tudományos konferenciáját *Winkenhof, Riehenben*, a baseli egyetem, illetve a heidelbergi universitas. Angol, német, osztrák, svájci és magyar szakemberek fejtették ki véleményüket az angolszász jogban egyre nagyobb teret nyerő jogi paternalizmus kérdéséről. A főként történelmi-jogbölcseleti megközelítésben, a tételes jogi szabályozás problémájaként fölvezetett előadások egyik fő kérdése volt a paternalizmus eszméjének angol jogi talajon sarkadt újkeletű eszméje és a felvilágosodás kontinentális jogában megfogalmazódott emberi jogok szabályozásának viszonya. (Néhány előadás: *Philosophische Fragen des Paternalismus* [Jean Claude Wolf, Freiburg], *Die Rechtsgeschichte Begründung für eine Berücksichtigung des Anderen* [Markus Scafefer, Basel], *Paternalismus und Mündigkeit im Naturrecht des 18. Jahrhunderts* [Frank Graumert, München] *Vom verwaltenden Wohlfahrtstaat zum aktivierenden Sozialstaat, Zur Geschichte des Schwangerschaftsabbruchs in Ungarn* [Barna Mezey, Budapest], *Paternalismus als Grund der Kriminalisierung* [Andrew von Hirsch, Cambridge].

- A szécsényi országgyűlés megnyitásának háromszázadik évfordulóján rendezte meg „*Rákóczi állama Európában*” címmel tudományos konferenciáját a Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet 2005 szeptember 15–17-én a Krúdy Gyula Városi Művelődési Központ és Könyvtárban. A történettudomány és a jogtörténet-tudomány képviselői az országgyűlés kísérő eseményei, belpolitikai megítélése és nemzetközi visszhangja mellett alapvető alkotmánytörténelmi kérdéseket feszeget-

tek. Ezek egyfelől a II. Rákóczi Ferenc által egybehívott országgyűlés legitimitációjával, másrészt a rendek által életre hívott konföderáció mibenlétével voltak kapcsolatosak, melyekről élénk polémia bontakozott ki. (Fontosabb idevágó előadások voltak: *Törvények a békéről – a szécsényi országgyűlés* [R. Várkonyi Ágnes], *Az 1704. évi lengyel konföderációk és a szécsényi konföderáció* [Gebei Sándor], *Rákóczi és a vallási türelem* [Köpeczi Béla], *Törvényalkotás Rákóczi országgyűlésein, különös tekintettel a szécsényi országgyűlésre* [Mezey Barna].)

- *Bónis György és Both Ödön* halálának 20. évfordulójára tudományos emlékülést szervezett 2005. szeptember 23–24-én a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara és az MTA Szegedi Akadémiai Bizottsága. Az alábbi előadások hangzottak el: *Balogh Elemér*: Bónis György és Both Ödön hagyatéka, *Révész T. Mihály*: Sajtóbüntettek és kodifikáció a 19. századi Magyarországon, *Blazovich László*: Megjegyzések Gyula társadalmához egy 16. századi rendtartás alapján, *Szabó Béla*: A Planum Tabulare zálogjoga, *Peres Zsuzsanna*: A 18. században alapított hitbizományok jellegzetességei a magyarországi jogi szabályozás és a gyakorlat tükrében, *Tamás Csaba*: Világi és egyházi illetékesség a polgári kor házassági jogában, *Balogh Judit*: A polgári jog tárgyának tudományos lehatárolása, mint a modern kodifikáció előkérdése, *Delacasse Krisztina*: Úrbéri szerződések Zalában a 18. század első felében, *Varga Norbert*: A községi illetőség és az

HÍREK

állampolgárság a dualizmusban, *Homoki Nagy Mária*: Megjegyzések az ősiségi pátenis végrehajtásának egyes kérdéseire.

- *Hatvan Város* Önkormányzata a település fennállásának 770. és várossá nyilvánításának 60. évfordulóján, négyszáz nyolcvan évre az 1525. évi országgyűlés után tudományos konferenciát szervezett Werbőczy István és a hatvani „lármás” országgyűlés témában. *Kubinyi András* akadémikus előadása (Az 1525-ös hatvani országgyűlés) a korszakról kialakult sztereotípiákat bontotta le, reális keretbe ágyazva a nemzetközi dinasztikus hátteret, a belpolitikai viszonyokat, a pártharcokat és a politikai intrikákat. Fölvázolta a megerősödő rendiség útkereső közjogi törekvéseit a formálódó országgyűlési processzusok kialakulásában. *Mezey Barna* (Eötvös Loránd Tudományegyetem) Werbőczy István 1525. évi nádorrá választása kapcsán a politikai karrierje csúcspontjára ért jogász ellentmondásos életpályáját elemezte, kiemelve a vagyongyűjtő, cinikusan realista politikus, rabulista ügyvéd, a konzervatív, jobbágy-kizsákmányoló, magyar földbirtokos negatív arcélét, szemben az országos jogegységre törekvő, széles műveltségű, tudományosan felkészült, mecénásként jótékonykodó reneszánsz jogtudós, a Tripartitum megteremtőjének pozitív alakjával. *Tringli István* (Magyar Tudományos Akadémia, Történettudományi Intézet) „Hatvan környéke a Jagelló korban” címmel a 15. század birtokviszonyairól, gazdasági fejlődéséről, a privilégiumok behatárolta piacolás és vámolás középkori rendjéről beszélt. *Török József* (Pázmány Péter Katolikus Egyetem) tekintettel a hatvani prépostságra, a premontrei rend magyarországi megjelenése, és megtelepedése körülményeit ismertette. *Füzes Ádám*, a Magyar Tudományos Akadémia Liturgiatudományi Kutatócsoportjának munkatársa korrefereált Török József előadásához, a premontrei rend liturgiájának ismertetésével. *Nógrády Árpád* (Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete) pedig Tringli István előadását kiegészítve országos elemzésének eredményeit ismertette, mely a hiedelmekkel ellentétben azt igazolta, hogy Magyarországon ebben az időben jelentős gazdasági fejlődés zajlott, a kivitel megkétszereződött, a belső forgalom többszörösére emelkedett. A jobbágyterhek kapcsán kimutatta, hogy a jobbágygazdaságokat sújtó (állami, egyházi, földesúri) teljes adó a bruttó bevételnek legfeljebb 25–30%-át tette ki. Ez nyilvánvalóan az árutermelés és pénzgazdálkodás megerősödésének irányába mutató adat. Az előadásokat hozzászólások és vita követte. A nagy nyilvánosság mellett zajló tanácskozást köszön-

tötte *Érsek Zsolt* polgármester, a zárszót *Eperjesi Tamás* alpolgármester tartotta.

- Kiállítási sorozata keretében az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára 2005. október 5-én 14 órakor A kódextől a szépségalgáliáig címmel mutatta be új tárlatát Tíz évszázad portréiról az Egyetemi Könyvtár gyűjteményeiben. Az anyagot *Papp Júlia*, a Magyar Tudományos Akadémia TKI és az Egyetemi Könyvtár Kézirat és Ritkaságtárának munkatársa válogatta. A kiállítást *Buzási Enikő* művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria munkatársa nyitotta meg.
- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektorának védnöksége mellett került sor 2005. október 12-én az egyetem Dísztermében a Természettudományi Kar Multimédiapedagógiai és Oktatástechnológiai központ által készített, Eötvöshat című film bemutatójára. A filmben a kor szemtanúi, az egyetem oktatói és volt hallgatói idézik fel az 1956. október 23-ai forradalomhoz vezető történelmi eseményeket úgy, hogy azt az egyetemi ifjúság átélte, formálta. A megszólalók (*Borzsák István, Hanák Péter, Kelemen Elemér, Román Károly, Sinkovits István, Szabad György, Szabó Miklós, Szakáts Sándor, Varga János* és mások) által, hitelesen körvonalazódik az egyetem szerepe a társadalom nagy pillanataiban. A film alkotói: *Maros Gábor, Nagy Ernő, Péterffy András és Szabó Sóni László*.
- Október 13-án tartotta az ELTE Állam- és Jogtudományi karának szenátusi termében ünnepi előadását *Kurt Seelmann*, az egyetem díszdoktora, „Die anderen haben es auch getan? Weniger Verantwortung bei Verantwortungsteilung?” címmel a professor honoris causa előadássorozat keretében.
- A Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága, Vaja Nagyközség Önkormányzata, a Vay Ádám Múzeum és Baráti Köre Thököly Imre fejedelem halálának 300. évfordulója alkalmából Vaján a Vay Ádám Múzeumban 2005. október 13–14-én tudományos ülészakot szervezett, melynek keretében több egyéb előadás mellett *R. Várkonyi Ágnes* Magyarország esélyeiről szövegezt a hatalmi átrendeződés idején. *Zahar József* a Thökölyszabadságharc bécsi forrásairól, *Czigány István* a katonarétegek szerepéről Thököly politizálásában, *Köpeczi Béla, Varga J. János* és *Tóth Ferenc* pedig a nemzetközi környezetről beszélt. *Nyakas Miklós* a hajdúvárosok és Thököly fejedelem viszonyáról, *Kónya Péter* pedig az eperjesi vértörvényszék politikai és jogi következményeiről értekezett.

